

Економічні науки

УДК 658.155

Кириченко Ольга Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет харчових технологій

Кириченко Ольга Николаевна

кандидат экономических наук, доцент

Национальный университет пищевых технологий

Kyrychenko Olga

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

National University of Food Technologies

Аумпа Дар'я Вячеславівна

студентка

Національного університету харчових технологій

Аумпа Дарья Вячеславовна

студентка

Национального университета пищевых технологий

Aumpa Daria

Student of the

National University of Food Technologies

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ОСНОВНИХ БІЗНЕС-

ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

УПРАВЛЕНИЕ ПРИБЫЛЬНОСТЬЮ ОСНОВНЫХ БИЗНЕС-

ПРОЦЕССОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

PROFITABILITY MANAGEMENT OF MAJOR BUSINESS

PROCESSES ENTERPRISES

Анотація. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні, молочна галузь являється однією з найбільш потужних сфер, що здатна в повному обсязі задовольнити існуючий попит на вітчизняному ринку та експортувати продукцію за кордон. Не зважаючи на це, ефективність управління прибутковістю основних бізнес-процесів на підприємствах молочної галузі також залежить від впливу мінливих факторів зовнішнього середовища, що зумовлюють падіння рентабельності, втрату позицій на ринку та зниження рівня конкурентоспроможності. Однак, в силу того, що молочна продукція купується споживачами навіть в кризових умовах, тобто попит на неї не зникає, а навпаки вітчизняна продукція стає більш популярною – прибутковість основних виробників ринку молочних виробів суттєво не скорочується. Проте виробники мають враховувати той факт, що динамічна зміна факторів зовнішнього середовища, вимагає перегляду підходів до управління прибутковістю основних бізнес-процесів. Для ефективного управління підприємством у цілому й таким важливим показником як прибуток, зокрема, необхідне удосконалення існуючих інструментів управління, а також розробка нових, що відповідають сучасним економічним умовам. Таким чином, постає питання пошуку нових шляхів, щодо управління процесом формування прибутковості з метою підвищення ефективності діяльності таких підприємств, що в свою чергу вимагає постійної модернізації своєї діяльності, прийняття економічно-обґрунтованих управлінських рішень щодо зниження собівартості і підвищення рівня конкурентоспроможності продукції.

Ключові слова: прибуток, прибутковість, управління прибутковістю підприємства.

Аннотация. На современном этапе развития рыночных отношений в Украине молочная отрасль является одной из наиболее мощных сфер, способной в полном объеме удовлетворить существующий спрос на

отечественном рынке и экспортировать продукцию за рубеж. Несмотря на это, эффективность управления прибыльностью основных бизнес-процессов на предприятиях молочной отрасли также зависит от влияния изменяющихся факторов внешней среды, обуславливающих падение рентабельности, потерю позиций на рынке и снижение уровня конкурентоспособности. Однако, в силу того, что молочная продукция покупается потребителями даже в кризисных условиях, то есть спрос на нее не исчезает, а наоборот отечественная продукция становится более популярной – доходность основных производителей рынка молочных изделий существенно не сокращается. Однако производители должны учитывать тот факт, что динамическое изменение факторов внешней среды требует пересмотра подходов к управлению доходностью основных бизнес-процессов. Для эффективного управления предприятием в целом и столь важным показателем как прибыль, в частности, необходимо усовершенствование существующих инструментов управления, а также разработка новых, отвечающих современным экономическим условиям. Таким образом, возникает вопрос поиска новых путей, по управлению процессом формирования прибыльности с целью повышения эффективности деятельности таких предприятий, что в свою очередь требует постоянной модернизации своей деятельности, принятия экономически обоснованных управленческих решений по снижению себестоимости и повышению уровня конкурентоспособности продукции.

Ключевые слова: прибыль, прибыльность, управление прибыльностью предприятия.

Summary. At the present stage of development of market relations in Ukraine, the dairy industry is one of the most powerful areas that is able to fully meet the existing demand in the domestic market and export products abroad. Nevertheless, the effectiveness of managing the profitability of key business

processes in the dairy industry also depends on the impact of changing environmental factors, leading to falling profitability, loss of market position and reduced competitiveness. However, due to the fact that dairy products are bought by consumers even in crisis conditions, ie demand for it does not disappear, but on the contrary, domestic products become more popular - the profitability of major producers of dairy products is not significantly reduced. However, manufacturers must take into account the fact that the dynamic change of environmental factors requires a review of approaches to managing the profitability of major business processes. For effective management of the enterprise as a whole and such an important indicator as profit, in particular, it is necessary to improve existing management tools, as well as the development of new ones that meet modern economic conditions. Thus, there is a question of finding new ways to manage the process of profitability in order to increase the efficiency of such enterprises, which in turn requires constant modernization of their activities, making economically sound management decisions to reduce costs and increase product competitiveness.

Key words: *profit, profitability, profitability management of the enterprise.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Необхідність нарощення ефективності діяльності підприємств ставить перед ними завдання удосконалення фінансового забезпечення в напрямі формування перспектив стабільного довгострокового розвитку, що можливе лише за умови наявності у підприємства належного ресурсного підґрунтя та високого рівня прибутковості. При цьому саме фінансова складова відтворювального процесу є потужним каталізатором розвитку підприємства, а тому пошук найбільш доцільних схем та механізмів фінансового забезпечення прибуткової діяльності підприємства стає першочерговим викликом в умовах зовнішніх метаморфоз, що нині відбуваються у вітчизняній економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема управління прибутковістю основних бізнес-процесів підприємств висвітлено в значній кількості наукових робіт вчених-економістів: В.М. Шелудько [1], М.Д. Білик [2], Н.Г. Пігуль [3], І.А. Бланк [4], Ф.Ф. Бутинець [5], М.Г Савицька [6], М.Г. Чумаченко [7], С.В. Мочерний [8], та інші.

Формулювання цілей статті. Ціль статті полягає в обґрунтуванні науково-методичних положень та практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління прибутковістю основних бізнес-процесів ТДВ «Яготинський маслозавод».

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день прибуток є основним джерелом фінансування діяльності суб'єкта господарювання, задоволення фінансових інтересів власників підприємства і його найманих робітників. Завдяки своїй природі, дана категорія в економічній літературі розглядається з різних точок зору, в зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність уточнення сутності прибутку.

Прибутковість підприємства – це дохідність, окупність вкладених витрат і використаного майна, кінцевий результат діяльності підприємства, що характеризується сумою отриманого прибутку на одиницю відповідних складових процесу виробництва або сукупних витрат підприємства [1].

Процес управління прибутковістю основних бізнес-процесів підприємства повинен відбуватися в певній послідовності і забезпечувати реалізацію головної мети і основних завдань цього управління. Функціональна спрямованість об'єктів управління прибутком відповідно до загальноприйнятих стандартів підрозділяється на два основних види: управління формуванням прибутку і управління розподілом і використанням прибутку.

Мета управління прибутковістю підприємства зумовлює необхідність пошуку шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення сталого розвитку підприємства,

підвищення ефективності поточної діяльності та діяльності в перспективі, а також зростання ринкової вартості бізнесу.

Таким чином, виражений через різницю сукупного доходу та сукупних витрат із урахуванням оподаткування, прибуток як чистий дохід від підприємницької діяльності є винагородою за здійснення підприємницької діяльності із урахуванням її ризикованості.

Головною метою управління прибутковістю є визначення напрямів найефективнішого його формування та оптимального розподілу, які спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості.

Виходячи з головної мети, управління прибутковістю підприємства дає змогу вирішувати такі завдання (рис. 1).

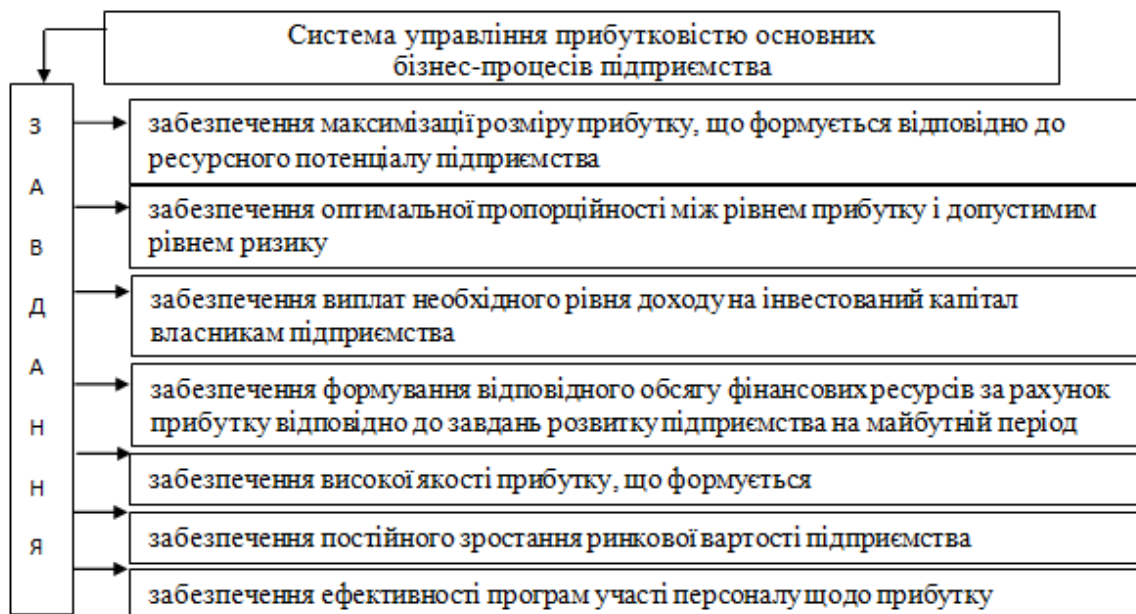

Рис. 1. Основні завдання системи управління прибутковістю основних бізнес-процесів підприємства

Джерело: складено автором на основі [9]

Висока роль прибутку в розвитку підприємства і забезпеченні інтересів його власників і персоналу визначають необхідність ефективного і безперервного забезпечення прибутковості. Забезпечення прибутковості

являється процес розробки і прийняття управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу, використання і планування на підприємстві.

Забезпечення ефективного управління прибутковістю основних бізнес-процесів підприємства визначає ряд вимог до цього процесу, основними з яких є [3, с. 24]:

– інтегрованість із загальною системою управління підприємством. В якій би сфері діяльності підприємства не приймалося управлінське рішення, воно прямо або побічно впливає на прибуток. Забезпечення прибутковості безпосередньо пов'язано з виробничим менеджментом персоналу, інвестиційним, фінансовим і деякими іншими видами функціонального менеджменту;

– комплексний характер формування управлінських рішень. Всі управлінські рішення в області формування і використання прибутку найтіснішим чином пов'язані між собою і мають прямий або непрямий вплив на кінцеві результати управління прибутком. У ряді випадків цей вплив може носити суперечливий характер. Так, наприклад, здійснення високоприбуткових фінансових вкладень може викликати дефіцит фінансових ресурсів, що забезпечують виробничу діяльність, і як наслідок

– істотно зменшити розмір операційного прибутку. Тому управління прибутком і рентабельністю має розглядатися як комплексна система дій, що забезпечує розробку взаємозалежних управлінських рішень, кожне з яких вносить свій внесок в результативність формування і використання прибутку по підприємству в цілому;

– високий динамізм управління. Навіть найбільш ефективні управлінські рішення в області формування і використання прибутку, розроблені і реалізовані на підприємстві в попередньому періоді, не завжди можуть бути повторно використані на наступних етапах його діяльності. Перш за все, це пов'язано з високою динамікою факторів зовнішнього

середовища на стадії переходу до ринкової економіки, і в першу чергу – зі зміною кон'юнктури товарного і фінансового ринків. Крім того, змінюються в часі і внутрішні умови функціонування підприємства особливо на етапах переходу до наступних стадій його життєвого циклу .

– багатоваріантність підходів до розробки окремих управлінських рішень.

Підготовка кожного управлінського рішення в сфері формування, розподілу і використання прибутку повинна враховувати альтернативні можливості дій. При наявності альтернативних проектів управлінських рішень їх вибір для реалізації повинен бути заснований на системі критеріїв, що визначають політику управління прибутком підприємства. Система таких критеріїв встановлюється самим підприємством [8, с.52].

Бланк І. О. виділяє п'ять основних принципів, що лежать в основі управління прибутком [4, с. 23-26]:

- інтегрованість із загальною системою управління підприємством;
- комплексний характер прийняття управлінських рішень;
- високий динамізм управління;
- варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень;
- орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства.

Система управління прибутком підприємства наведена на рис. 2.

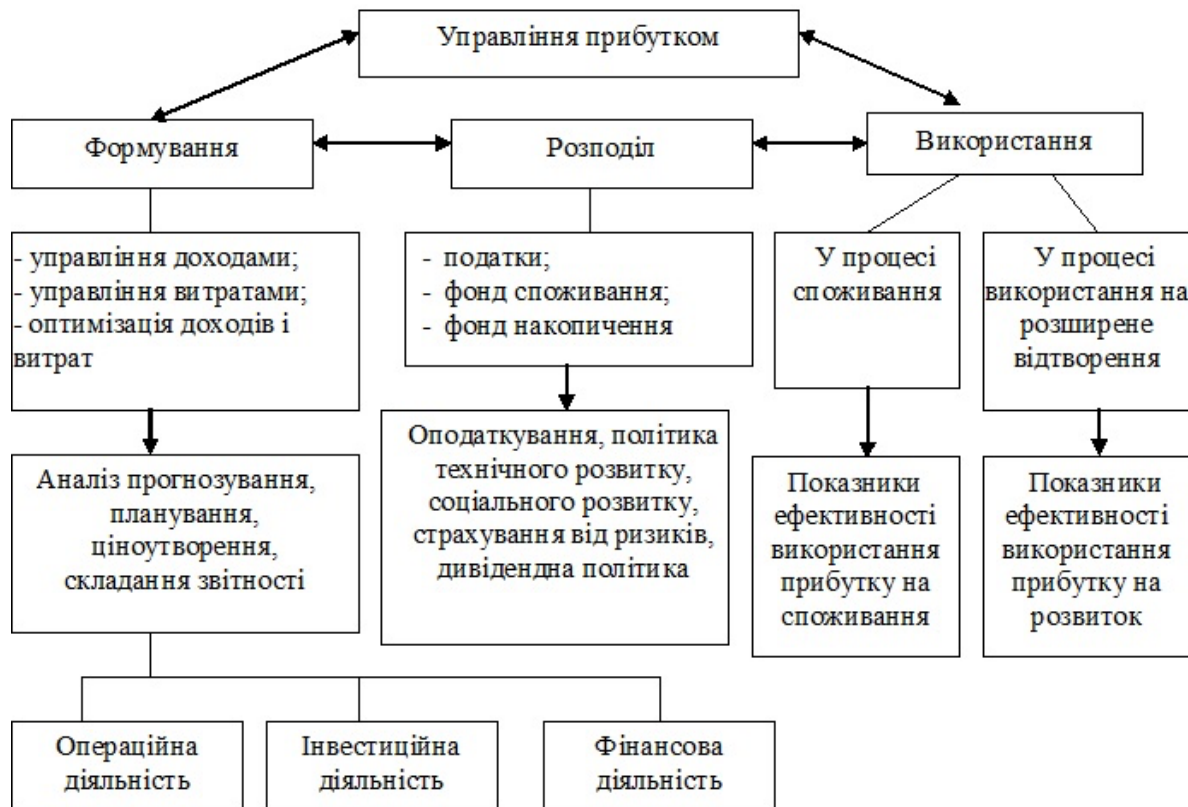

Рис. 2. Процес управління прибутку на підприємстві

Джерело: складено автором на основі [4, с. 25]

З рис. 2 видно, що основними складовими системи управління прибутком є його формування та розподіл. Отриманий загальний прибуток використовується в першу чергу на сплату відсотків банку за кредитами, встановлених податків і платежів до бюджету.

Таким чином, процес управління прибутком – це комплексний процес розробки та реалізації обґрунтованих управлінських рішень у розрізі процесів формування, розподілу, використання прибутку, спрямованих на забезпечення стійкого підвищення прибутковості, ринкової вартості та досягнення довгострокового економічного розвитку підприємства, що сприяє успішній реалізації його головної мети.

Нижче запропоновано аналіз ефективності управління прибутковістю основних бізнес-процесів ТДВ «Яготинський маслозавод», що входить до групи компаній «Молочний альянс» - лідера молочної галузі України.

У табл.1 подано динаміку основних фінансових результатів діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод»

Таблиця 1

Динаміка змін показників для розрахунку прибутку компанії ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2018-2020 роки

№	Показник	2018	2019	2020	Δ2019/2018		2020/2019	
					+/-	%	+/-	%
1	Сукупний капітал	1217950	1357108	1549405	139158	11,43%	192297	14,17%
2	Власний капітал	454715	528350	592784	73635	16,19%	64434	12,20%
3	Чистий дохід від реалізації продукції	3201672	3160485	3166323	-41187	-1,29%	5838	0,18%
4	Валовий прибуток	859321	593733	508455	-265588	-30,91%	-85278	-14,36%
5	Прибуток від операційної діяльності	367868	297379	223338	-70489	-19,16%	-74041	-24,90%
6	Чистий прибуток	253709	184741	129547	-68968	-27,18%	-55194	-29,88%

Джерело: складено автором на основі [10-12]

Отже, як свідчать дані табл. 1, зростання характерне лише для показника сукупного капіталу. Він виріс на 11,43% за період 2018 – 2019 року та на 14,17% за 2019 – 2020 роки. Усі інші показники на жаль показують тенденцію зниження.

Оскільки рентабельність більш змістовно, ніж прибуток, зображають кінцеві результати господарювання розрахуємо коефіцієнт рентабельності на ТДВ «Яготинський маслозавод».

Рентабельність показує, наскільки прибуткова діяльність підприємства. Відповідно, чим вищі коефіцієнти рентабельності - тим ефективніша діяльність підприємства. Тому, на сьогоднішній день, підприємство повинно прагнути досягти більш високих показників, а керівництво повинно визначити шляхи їх зростання [16].

Далі дослідимо показники рентабельності на прикладі

досліджуваного підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод» (табл. 2).

Таблиця 2

**Основні показники рентабельності компанії ТДВ
«Яготинський маслозавод» за 2018-2020 роки**

№	Показник	Роки		
		2018	2019	2020
<i>Рентабельність інвестицій (капіталу)</i>				
1.	Рентабельність сукупного капіталу	0,21	0,14	0,83
2.	Рентабельність власного капіталу	0,56	0,35	0,22
<i>Рентабельність продажів</i>				
3.	Валова рентабельність реалізованої продукції	0,26	0,19	0,16
4.	Операційна рентабельність реалізованої продукції	0,12	0,09	0,07
5.	Чиста рентабельність реалізованої продукції	0,79	0,58	0,4
6.	Загальна рентабельність виробничих запасів	1,79	1,16	0,73
7.	Загальна рентабельність підприємства	0,78	0,46	0,35

Джерело: складено автором на основі [10-12]

Із розрахунків видно, що рентабельність сукупного капіталу на ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2018 – 2020 роках була позитивною. Це дозволяє стверджувати, що продуктивність ресурсів підприємства у 2018 р., 2019 р. та в 2020 р. була на рівні 21%, 14% та 83% відповідно.

Більш песимістичні значення показника рентабельності власного капіталу. Так, зафіксовано, що рентабельність власного капіталу протягом трьох років знижується. У 2018 р., 2019 р. та в 2020 р показники склали 56%, 35% та 22% відповідно. Це означає, що рентабельність інвестицій, первісно спрямованих, а згодом і реінвестованих у підприємство його власниками була негативною та на досить низькому рівні.

Аналіз рентабельності продажів показав, що динаміка показника валової рентабельності реалізованої продукції на ТДВ «Яготинський маслозавод» також йде на спад. У 2018 році показник складав 26%, 2019 р. – 19%, 2020 р. - 16%.

Окрім цього відмітимо, що в 2018 р., 2019 р. та 2020 р. одна гривня

реалізованої підприємством продукції приносила 79, 58 , та 40 копійок прибутку.

Безумовно, негативною тенденцією є зменшення показників загальної рентабельності підприємства, у 2018 р. він склав 78%, 2019 р. – 46%, 2020 р.– 35%.

Досягнутий рівень рентабельності є на досить високому рівні для підприємства таких масштабів, хоча показник і має тенденцію до спаду. Спостерігаються також зниження показників рентабельності запасів (2018 р. складає 179%, 2019 р. - 116%, 2020 р. - 73%).

Висновки та перспективи. Аналіз показників рентабельності ТДВ «Яготинський маслозавод» показав, що процес управління формуванням прибутку на підприємстві відбувається досить ефективно. З врахуванням цього, можна зробити висновок, що подальше зростання обсягу прибутку на обраному підприємстві можливе за рахунок:

- нарощення обсягів виробництва і реалізації товарів;
- зменшення витрат на виробництво продукції;
- кваліфікованого здійснення цінової політики;
- грамотної побудови договірних відносин з постачальниками, посередниками, покупцями;
- підвищення якості продукції;
- постійного проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

Література

1. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: підручник / В. М. Шелудько. К.: Знання, 2006. 439 с.
2. Білик М.Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування [Текст] : монографія / М.Д. Білик, Т.О. Білик; Міністерство освіти і науки України, Київський нац. університет

- технологій та дизайну. К: КНУТД, 2012. 280 с.
3. Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства / Н.Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2010. № 28. С. 125-132.
 4. Бланк І.А. Управління прибутком [Текст] : навч. посібник / І.А. Бланк. К.: Ніка-Центр, 1998. 544 с.
 5. Економічний аналіз : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ПП "Рута". 576 с.
 6. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] : навч. посіб. / Г. В. Савицька. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Знання, 2007.
 7. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз [Текст]: навч. посібник / М. А. Болух [та ін.]; ред. М. Г. Чумаченко; Київський національний економічний ун-т. – 2.вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2003. 555 с.
 8. Мочерний С. В. Політична економія [Текст] : навч. посібник / С.В. Мочерний. К.: Знання-Прес, 2002. 687 с.
 9. Скалюк Р.В. Економічний механізм управління фінансовими результатами промислових підприємств: теоретичні основи забезпечення функціонування / Р. В. Скалюк // Економічний вісник Донбасу. 2011. №2(24). С. 86-93.
 10. Офіційний сайт ГК «Молочний альянс». Річна звітність емітента за 2018 рік. URL: https://milkalliance.com.ua/tools/cms/site/download.php?url=/uploads/site_factory_docs/file/0007/61.pdf&name=richnij-zvit-emitenta-za-2018-ri (дата звернення: 26.01.2021).
 11. Офіційний сайт ГК «Молочний альянс». Річна звітність емітента за 2019 рік. URL: https://milkalliance.com.ua/tools/cms/site/download.php?url=/uploads/site_factory_docs/file/0007/68.pdf&name=richna-zvitnist-emitenta-2019 (дата

звернення: 26.01.2021).

12. Офіційний сайт ГК «Молочний альянс». Річна звітність емітента за 2020 рік. URL: https://milkalliance.com.ua/tools/cms/site/download.php?url=/uploads/site_factory_docs/file/0008/32.pdf&name=richna-zvitnist-emitenta-2020 (дата звернення : 26.01.2021).

References

1. Sheludko V. M. Finansovy menedzhment: pidruchnyk / V. M. Sheludko. K.: Znannia, 2006. –439 s.
2. Bilyk M.D. Finansovi rezultaty diialnosti malykh pidpriemstv: otsinka ta prohnozuvannia [Tekst] : monohrafiia / M.D. Bilyk, T.O. Bilyk; Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Kyivskiy nats. universytet tekhnolohii ta dyzainu. K: KNUTD, 2012. 280 s.
3. Pihul N.H. Upravlinnia prybutkom pidpriemstva / N.H. Pihul // Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy. 2010. № 28. S. 125-132.
4. Blank I.A. Upravlinnia prybutkom [Tekst] : navch. posibnyk / I.A. Blank. K.: Nika-Tsentr, 1998. 544 s.
5. Ekonomichniy analiz : navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv spetsialnosti 7.050106 "Oblik i audyt" / za red. prof. F. F. Butyntsia. Zhytomyr : PP "Ruta". 576 s.
6. Savytska H.V. Ekonomichniy analiz diialnosti pidpriemstva [Tekst] : navch. posib. / H. V. Savytska. 2-he vyd., vypr. i dop. K.: Znannia, 2007.
7. Chumachenko M.H. Ekonomichniy analiz [Tekst]: navch. posibnyk / M. A. Boliukh [ta in.]; red. M. H. Chumachenko; Kyivskiy natsionalnyi ekonomichniy un-t. – 2.vyd., pererob. i dop. K.: KNEU, 2003. 555 s.
8. Mochernyi S. V. Politychna ekonomiiia [Tekst] : navch. posibnyk / S.V. Mochernyi. K.: Znannia-Pres, 2002. 687 s.

9. Skaliuk R.V. Ekonomichnyi mekhanizm upravlinnia finansovymy rezultatamy promyslovykh pidpriemstv: teoretychni osnovy zabezpechennia funktsionuvannia / R. V. Skaliuk // Ekonomichnyi visnyk Donbasu. 2011. №2(24). S. 86-93.
10. Ofitsiinyi sait HK «Molochnyi alians». Richna zvitnist emitenta za 2018 rik. URL:https://milkalliance.com.ua/tools/cms/site/download.php?url=/upload/s/site_factory_docs/file/0007/61.pdf&name=richnij-zvit-emitenta-za-2018-ri (data zvernennia: (26.01.2021).
11. Ofitsiinyi sait HK «Molochnyi alians». Richna zvitnist emitenta za 2019 rik. URL:https://milkalliance.com.ua/tools/cms/site/download.php?url=/upload/s/site_factory_docs/file/0007/68.pdf&name=richna-zvitnist-emitenta-2019 (data zvernennia: 26.01.2021).
12. Ofitsiinyi sait HK «Molochnyi alians». Richna zvitnist emitenta za 2020 rik. URL:https://milkalliance.com.ua/tools/cms/site/download.php?url=/upload/s/site_factory_docs/file/0008/32.pdf&name=richna-zvitnist-emitenta-2020 (data zvernennia : 26.01.2021).